

รูปที่ 1. ภาพประชาสัมพันธ์งานมุทิตาจิต (1)

รศ.อรุวรรณ ทิตย์วรรณ อดีตคณบดีคณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่กล่าวถึง ศาสตราจารย์ ดร. สสสิ ปันยารชุนว่า “ท่านเป็นครูผู้สร้าง มุ่งมั่นทุ่มเทอุทิศตนในการสร้างคณะเภสัชศาสตร์ในภูมิภาคแห่งแรกของประเทศไทย อันเป็นภารกิจที่ยากลำบาก และทำหายสูงมาก อาจารย์มุ่งมั่นไม่ทอดถอนใจเหนื่อยยาก สร้างอนาคตให้ลูกศิษย์ ท่ามกลางความขาดแคลนในทุกด้านจนรุ่งเรืองเติบโตใหญ่ ท่านเป็นครูผู้ให้ ให้ความรู้ เมตตาสอนศิษย์ด้วยใจอย่างทุ่มเท ดูแลศิษย์อย่างใกล้ชิด ให้ความคิด จุดประกายสติปัญญา พยายาม สอดแทรกวิชาชีวิต ปลูกฝังอุดมการณ์ เป็นเบาหลม เป็นแบบอย่าง” วารสารเภสัชกรรมไทยของสฤติคุณความดีของศาสตราจารย์ ดร. สสสิ ปันยารชุน โดยการนำเสนอประวัติของท่าน เนื้อหาส่วนใหญ่ของบทความนี้เรียบเรียงจากการสัมภาษณ์ท่านในปี พ.ศ. 2539 เมื่อท่านอายุ 70 ปี โดย วินนา เจริญสุวรรณ ยุพดี ศิริสินสุข นิชดา เกียรติยั้งอังคสุลี อิงอร มันทรานนท์ และวิทยา กุลสมบูรณ์ (2) ตลอดจนข้อมูลจากคณะเภสัชศาสตร์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ในวัยเด็กและวัยเรียน

ศาสตราจารย์ ดร.สสสิ ปันยารชุน เกิดเมื่อวันที่ 12 เมษายน พ.ศ.2469 ที่กรุงเทพมหานคร ท่านเป็นลูกสาวคนโตของครอบครัวซึ่งบิดาเป็นผู้พิพากษา มารดาสำเร็จวิชาชีพครูและเป็นผู้พิพากษาสมทบในศาลคดีเด็กและเยาวชนรุ่นที่หนึ่ง ในวัยเด็ก ท่านต้องย้ายติดตามบิดาตลอดมาตั้งแต่อายุเพียง 6 เดือน ท่านจบประถมศึกษาชั้นปีที่ 4 จากโรงเรียนมิชชันนารี “สุวิงศ์” และจบมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 ที่โรงเรียนประจำ “ศึกษากุมารี” จังหวัดนครศรีธรรมราช การเข้าเรียนในโรงเรียนมิชชันนารีสองแห่งนี้ ทำให้ท่านมีพื้นฐานภาษาอังกฤษที่ดี ต่อมาท่านศึกษาต่อในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 ที่โรงเรียนสวนสุนันทาวิทยาลัย ในพระนคร การดำเนินชีวิตของท่านผูกพันเป็น

ศาสตราจารย์ ดร.สสสิ ปันยารชุน “ผู้ก่อตั้งคณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่”

อย่างมากกับผู้ใหญ่ในครอบครัว ทำให้ได้ซึมซับความเป็นไทย และเป็นผู้ที่เชี่ยวชาญในงานประณีตศิลป์ต่าง ๆ ของหญิงไทย

บิดามารดาของท่านสนับสนุนให้ศึกษาต่อด้านแพทยศาสตร์ ท่านจึงสอบเข้าโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาในสาขาแพทยศาสตร์ ซึ่งจะทำให้เข้าเรียนต่อยังคณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (ในขณะนั้น) ได้โดยอัตโนมัติ แต่เมื่อท่านศึกษาต่อได้สองปีในโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา และอีกสองปีในคณะวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ชั้นเตรียมแพทยศาสตร์ บิดาของท่านถึงแก่กรรม ท่านจึงตัดสินใจต้องเรียนให้จบในอีก 2 ปี และเปลี่ยนสาขาการเรียนเป็นเภสัชศาสตร์เมื่ออายุ 17 ปี ท่านเป็นนักเรียนรุ่นที่ 3 ในหลักสูตรเภสัชศาสตร์บัณฑิต 4 ปี ในระหว่างนั้นเป็นช่วงสงครามโลกครั้งที่สอง มหาวิทยาลัยสั่งปิดการศึกษา ความเป็นอยู่ของท่านค่อนข้างลำบากเนื่องจากต้องอพยพไปอยู่นอกเมืองประกอบกับความขัดสนเนื่องจากสูญเสียผู้นำของครอบครัว ท่านสำเร็จการศึกษาในปี พ.ศ.2490 ด้วยรางวัลเหรียญทอง รวมทั้งได้รับรางวัลเหรียญทองแดงอีก 3 เหรียญ ในฐานะที่ได้คะแนนสูงสุดในหมวดวิชาเภสัชเคมี เภสัชกรรม และเภสัชวิทยา ซึ่งเป็น 3 ใน 4 หมวดวิชาในหลักสูตรเภสัชศาสตร์สมัยนั้น

การทำงานในระยะแรก

ด้วยความสามารถในด้านการเรียนของท่าน คณบดีในขณะนั้นคือ ศาสตราจารย์จำลอง สุวคนธ์ จึงได้ชักชวนให้ท่านทำงานเป็นอาจารย์ ท่านจึงได้เริ่มต้นเป็นอาจารย์ในภาควิชาเภสัชเคมี โดยช่วยคุมงานปฏิบัติการเภสัชเคมีวิเคราะห์ หลังจากทำงาน 6 ปี ท่านได้ศึกษาต่อและจบการศึกษาระดับปริญญาโทในสาขาเภสัชเคมีวิเคราะห์จากมหาวิทยาลัย Purdue ประเทศสหรัฐอเมริกา ด้วยทุนของสมาคมสตรีอุดมศึกษาอเมริกัน ร่วมกับทุน

รูปที่ 2. อาจารย์สลิผู้เป็นที่รักท่ามกลางศิษย์

Fullbright และสำเร็จการศึกษาในปริญญาเอกในสาขาเภสัชเวท จากมหาวิทยาลัยเดียวกันในปี พศ.2507 โดยได้รับทุนผู้ช่วยสอนจากมหาวิทยาลัย 1 ปี แล้วต่อด้วยทุน ก.พ. ท่านยังได้รับการฝึกหลังปริญญาเอกในด้าน plant tissue culture ที่คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัย Nebraska

ในปีแรกที่ท่านกลับเข้าทำงาน มีเหตุการณ์ที่เป็นจุดเริ่มต้นซึ่งทำให้ท่านกลายเป็นผู้บุกเบิกก่อตั้งคณะเภสัชศาสตร์แห่งใหม่ของประเทศ นั่นคือ การจัดตั้งคณะแพทยศาสตร์ที่จังหวัดเชียงใหม่ของมหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ตั้งแต่ปี พศ.2502 เพื่อกระจายการศึกษาชั้นอุดมศึกษามายังส่วนภูมิภาค โดยจัดให้มีการศึกษาในด้านวิทยาศาสตร์การแพทย์ทุกสาขา อาจารย์สลิได้เขียนจดหมายสมัครไปช่วยงานที่เชียงใหม่เป็นการชั่วคราว การทำหน้าที่ในฐานะอาจารย์ ณ เชียงใหม่จึงเกิดขึ้น ในปี พศ. 2508 อาจารย์สลิช่วยสอนวิชาเภสัชเคมี 3 กระบวนวิชาแบบเร่งรัด ในช่วงเวลา 8 สัปดาห์แก่นักศึกษาเภสัชศาสตร์รุ่นแรก (ซึ่งยังสังกัดคณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ จังหวัดเชียงใหม่)

การก่อตั้งคณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ในระยะแรกมีเพียงคณะแพทยศาสตร์เท่านั้นที่มีฐานะเป็นคณะ สาขาวิชาอื่นๆ เช่น เภสัชศาสตร์ ทันตแพทยศาสตร์ เทคนิคการแพทย์ และพยาบาลศาสตร์ถือเป็นโรงเรียน (school) ในคณะแพทยศาสตร์ หรือเทียบเท่ากับภาควิชา อาจารย์สลิได้รับการขอให้ช่วยเหลือหลายอย่าง ได้แก่ การร่างหลักสูตร การเข้าพิจารณาหลักสูตรในที่ประชุมคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ การเตรียมอาจารย์ผู้ช่วย 5 คน และการฝึกฝนอบรม การเตรียมอุปกรณ์การเรียนและรายละเอียดของกระบวนวิชา งบประมาณที่ต้องใช้และอื่น ๆ ในที่สุด ก็มีการขอให้อาจารย์สลิ เป็นผู้รับผิดชอบดำเนินงาน school of

pharmacy การสอนเภสัชศาสตร์ซึ่งในระยะแรกยังไม่มีความพร้อมทั้งเรื่องสถานที่หรือผู้สอน อาจารย์สลิกล่าวว่า “อาจารย์จะอาศัยเภสัชกรจากโรงพยาบาลนครเชียงใหม่และลำพูน ซึ่งย้ายโอนมา ที่มีวุฒิด้านเคมีและพฤกษศาสตร์และดิฉันประกอบกันเป็น staff members มีการหมุนเวียนเปลี่ยนแปลงในคณาจารย์อยู่ตลอดมา.....ปีใดที่ขาดแคลนผู้สอน ดิฉันจะสอนเองเพิ่มขึ้นในวิชาที่ถนัดและสามารถทำได้ ทำให้เป็นเหมือนครูประจำชั้น” ต่อมา คณะแพทยศาสตร์ได้โอนมาสังกัดมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ อาจารย์สลิเสนอขอจัดตั้งคณะเภสัชศาสตร์ โดยแยกตัวจากคณะแพทยศาสตร์ในปี พศ.2514 ท่านได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งคณบดีในปี พศ.2515

ในช่วงเวลาของการเริ่มคณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มีการเปลี่ยนแปลงสำคัญ 2 ประการคือ บทบาทของเภสัชกรในสากลเปลี่ยนจากการเน้นผลิตภัณฑ์ไปเป็นการมุ่งเน้นผู้ป่วย และการร่างพระราชบัญญัติยา พศ.2510 ซึ่งทำให้เภสัชกรสามารถจ่ายยาอันตรายแก่ผู้ป่วย อาจารย์สลิได้เตรียมหลักสูตรเภสัชศาสตร์บัณฑิตของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ที่มุ่งเน้นใน 2 ด้านคือ ด้านคลินิกและการควบคุมคุณภาพ จึงมีการเพิ่มเติมรายวิชาใหม่ๆ ที่เกี่ยวกับการใช้ยา ได้แก่ basic pathology, current drugs, clinical pharmacy และ biopharmaceutics อาจารย์สลิยังได้นำวิชาวิทยาศาสตร์เครื่องสำอางเข้ามาในหลักสูตรเป็นครั้งแรก โดยความร่วมมือจากผู้เชี่ยวชาญด้านผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางจากโรงงานอะดอรามาในปี 2512 นอกจากนี้ยังมีการเพิ่มรายวิชา social pharmacy ในปี 2517 ที่พัฒนาให้บัณฑิตมีความเข้าใจเกี่ยวกับสุขภาพกฎหมาย และสังคม ตลอดจนมีทัศนคติที่ถูกต้องต่อการปฏิบัติงานทางวิชาชีพ ท่านเป็นผู้มองการณ์ไกลที่ได้ปรับปรุงหลักสูตรเพื่อรองรับบทบาทของเภสัชกร 3 ส่วนในเวลาต่อมา (การมุ่งเน้นผู้ป่วย ผลิตภัณฑ์ และสังคม) การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเกิดควบคู่กับการจัดตั้งภาควิชาเพิ่มขึ้นสองภาควิชา คือ ภาควิชาชีวเภสัชกรรมและภาควิชาบริหารเภสัชกิจ

ในระหว่างปี พศ.2522-2524 อาจารย์สลิเป็นผู้ดำริให้มีการศึกษาแบบกึ่งเฉพาะทาง เพราะพบว่า การสอนทางวิทยาศาสตร์เภสัชกรรมใช้งบประมาณมาก อีกทั้งนักศึกษาบางส่วนไม่ได้ต้องการเป็นนักวิทยาศาสตร์หรือต้องการพัฒนาผลิตภัณฑ์ แต่สนใจงานทางคลินิก ท่านจึงเสนอการศึกษา กึ่งเฉพาะทางในปีสุดท้ายไว้ 2 สาขา คือ สาขาเภสัชกรรมคลินิกและสาขาเภสัชอุตสาหกรรม ซึ่ง

กลายเป็นต้นแบบของการแยกสาขาบริหารเภสัชกรรมและเภสัชศาสตร์อุตสาหกรรมในปัจจุบัน ท่านยังเป็นผู้ผลักดันให้เกิดความร่วมมือระหว่างคณะเภสัชศาสตร์ จนพัฒนาเป็นศูนย์ประสานงานการศึกษาเภสัชศาสตร์แห่งประเทศไทย (ศศภท.) ในปัจจุบัน

เดิมที ท่านตั้งใจไปช่วยพัฒนาการเรียนการสอนของคณะเภสัชศาสตร์ที่เชียงใหม่ให้เข้มแข็งและมีอาจารย์เพียงพอ โดยมีได้คิดไปช่วยเป็นการถาวร แต่ด้วยงานสอนงานบริหารคณะ การพัฒนาอาจารย์ การพัฒนาการเรียนการสอนจนถึงขั้นปริญญาโท และงานก่อสร้างอาคารถาวรของคณะ ซึ่งเป็นงานที่ต่อเนื่อง ประกอบกับความผูกพันทำให้ท่านอาจารย์ต้องย้ายครอบครัวและสถานที่ทำงานของสามีมายังเชียงใหม่ และขยายเวลาในการทำงานที่คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่อย่างยาวนานจึงถึงปี 2527

อาจารย์สสีได้เพิ่มพูนประสบการณ์ทางด้านการศึกษาเภสัชศาสตร์และการสาธารณสุขจากการประชุมและดูงานในหลายประเทศทั้งในยุโรปและเอเชีย ท่านได้เป็นตัวแทนประเทศไทยในการประชุมสมัชชาสหพันธ์เภสัชกรรมสมาคมแห่งเอเชียในสาขาเภสัชศาสตร์ศึกษาหลายครั้ง ท่านเป็นเภสัชกรไทยคนแรกของประเทศไทย รักรางวัลนานาชาติ FAPA Achievement Award ครั้งที่ 1 ในปี 1992 ในสาขาเภสัชศาสตร์ศึกษา

ท่านยังได้มีประสบการณ์ในการดูงานด้านสมุนไพรและผลิตภัณฑ์ธรรมชาติ ทั้งด้านการวิจัย การผลิต และได้ดูงานในด้านตลาดสมุนไพรโลก และโอกาสการเพิ่มพูนความรู้ด้านการค้าสมุนไพรระหว่างประเทศ โดยทุนจาก International Trade Center และทุน UNIDO

ท่านได้รับรางวัลนักศึกษาเก่าดีเด่นของคณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ ในปี พ.ศ.2532 รางวัลอาจารย์ดีเด่น ของมหาวิทยาลัยรังสิต ปี พ.ศ.2540 ตลอดจนได้รับปริญญาเภสัชศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์จากมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ พ.ศ.2539 ท่านได้รับตำแหน่งเป็นศาสตราจารย์ โดยไม่ได้ผ่านการเป็นผู้ช่วยศาสตราจารย์ และรองศาสตราจารย์มาก่อน ในปี 2525

ท่านได้ลาออกจากราชการในปี 2527 และได้ไปทำงานในหน่วยงานวิจัยขององค์การเภสัชกรรมจนเกษียณในปี 2529 ในปี 2532 ท่านรับตำแหน่งคณบดีของคณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต จนเกษียณครั้งที่สองเมื่ออายุ 76 ปี ใน พ.ศ.2545 รวมเวลาทำงานในวงการศึกษทั้งหมด 50 ปี

เอกสารอ้างอิง

1. Faculty of Pharmacy, Chiang Mai University. Pharmacy graduate club and Faculty of Pharmacy invite alumni and pharmacy students of Faculty of Pharmacy to the banquet to pay tribute to Professor Sasee [online]. 2016 [cited June 9, 2017]. Available from: www.pharmacy.cmu.ac.th/hotnews_16.php?op=show&id=372
2. Liansuwan W, Sirisinsuk Y, Kiatying-Angsulee N, Mondranont I, Kulsomboon V. The roles of Thai pharmacy leaders, 1932-1992. Bangkok: Faculty of pharmaceutical sciences; 1997.